

Европска унија и Западни Балкан

Природна околина и ресурси

Природна околина и ресурси - Природна околина

Заједнички циљеви

Земље Западног Балкана и суседне земље у Европској унији деле исти ваздух, исте реке и иста мора. Поштовање природне околине је предуслов здравља свих у региону. Разборито вођена политика и пракса очувања и употребе природних ресурса може да обезбеди бољи живот будућим генерацијама.

Осим што је резултат директна корист за регион, као што је нпр. редуковање загађења, политика подстицања одрживог развоја помоћи ће земљама Западног Балкана да крену путем европске интеграције. Побољшана брига за природну околин у систему транспорта, такмичења, заштите потрошача или регионални развој, је начин да ове земље успешно користе стандарде европске породице којој желе да се придруже. У исто време, регион представља јединствено станиште са својим пешчаним динама, естуаријима, лагунама, ритовима и шумама, а сврха очувања ових природних ресурса не тиче се само региона, него и остатка Европе, као и света у целини.

Расподела помоћи

Европска унија је потрошила 113 милиона евра за период од 2000. до 2004. године као помоћ развоју политике заштите природне околине и инфраструктуре у Албанији, Босни и Херцеговини, Хрватској, Бившој Југословенској Републици Македонији те Србији и Црној Гори. Већи део помоћи додељен је у склопу програма Европске уније познатог као "Помоћ Заједнице за обнову, развој и стабилизацију" - КАРДС - уз обавезу доделе 4,65 милијарди евра у периоду између 2000. и 2006.

Питање реке Вардар/
Axios, која протиче кроз
Бившу Југословенску
Републику Македонију
према Грчкој, поставља
практични изазов пред
власти у Скопљу.
Земља је преузела оба-
везе да поступа по
међународним као и прописима Европске уније ради заштите овог речног система и квалитета воде која
представља међународни интерес. Управо се на ово односе преузете обавезе.

Еколошки пројекат на реци Вардар, април 2003.

Средствима Европске уније у износу од 1,7 милиона евра, постављене су две станице за аутоматско надгледање и проверу квалитета воде. Ова постројења дају благовремене информације о свему, од водостаја, температуре, киселости, до присуства нитрита, нитрата и тешких ковина. У Метеоролошкој канцеларији у Скопљу ови подаци се стално надгледају.

Постављањем алармног система омогућено је брзо и хитно реаговање, те могу да се подзму превентивне мере у угроженим зонама. Тиме је постављен и темељ за побољшавање квалитета воде и у будуће.

Рад на овом пројекту - траје од 1998 - приближио је нове технике и нове приступе стручњацима за питања природне околине из ове земље, посебно у односу на ефикасно реаговање на концентрације контаминирајућих материја и ефикасног алармног система.

коју треба мењати

Укљученост јавности у питања очувања и заштите природне околине у Хрватској је још увек веома ограничена, а постоји неколико успостављених канала посредством којих грађани могу да сазнају како се решавају питања природне околине или на који начин могу да учину на доношење закона о заштити природне околине у земљи.

Семинар пројекта "Зелена акција", Хрватска, мај 2003.

Малом субвенцијом Европске уније омогућено је реаговање на овај изазов: Оснивање невладине организације - Зелена акција, заправо Форум зелених - у Загребу. Она ради од 1990. али је још мала. Новцем Европске уније помаже се рад информационог центра, чији је циљ стварање контакта између грађана и представника локалних и државних органа власти ради разматрања питања очувања и заштите природне околине.

Од јула 2003. до јула 2004. намењено је 66.000 евра за набавку опреме потребне Зеленој акцији, те за прибављање савета архитекте за центар смештен у оквиру културног споменика Хрватске.

Новцем се омогућују и акције за ширење информација. Више од 100 особа учествовало је у раду еколошког семинара 2003. у Загребу, а почетком 2004. одржана је радионица о томе како осмислити кампању озелењавања и организовати изложбу. Позвани су предавачи и организоване дискусије о темама као што су развој и заштита зелених простора у Загребу и како се укључити у процес одлучивања о питањима природне околине.

Изазови

Одрживи развој којег чини суштина политике Европске уније, а темељ је и равнотеже развоја широм света, може да се постигне само ако се на одговарајући начин приступа питањима очувања природне околине. Али, планирање заштите природне околине није до сада било у првом плану политика земаља Западног Балкана. Занемаривање разматрања заштите природне околине оставило је многе ожиљке, и видљиве и невидљиве: када је стопа загађења висока, не ради се само о привредним или естетским питањима, него и о озбиљној претњи здрављу.

На пример, све док овце пасу затровану траву око напуштених индустријских зона, постоји ризик за свакога ко се храни њиховим производима. Недостатак ефикасног планирања урбанизације, омогућава илегалну градњу која се шири око градова. Неefикасност у провођењу политике заштите природне околине доводи до ерозије тла и штете у области аграра.

Потребно је да земље региона обрате пажњу на питања заштите природне околине пре него што се ситуација погорша. Али, често им недостају капацитети, преглед стања, прикупљање података или капацитети да артикулишу и примене савремене законске прописе. У овом региону, процедуре и дисциплине којима се подстиче одржање природне околине често су нови и непознати концепти.

Одговор Европске уније

Европска унија је, углавном у склопу програма КАРДС, обезбедила пажљиво циљану помоћ како би земље региона утврдиле најefикасније начине суочавања са тако великим изазовима какве представљају заштита природне околине и одрживи развој.

Мада се помоћ састојала у финансирању, то је само део приступа овим питањима. Изазови као што су решавање питања одлагања смећа траже више од опреме - обука везана за кориштење и одржавање те опреме једнако је значајна као и обезбеђење законског оквира за ову област.

Исто тако, побољшавање заштите природне околине у региону подједнако тражи стручно управљање и промену става као и финасирање. Управу у томе је посебан значај искуства које је Европска унија стекла унутар својих граница, а нарочито у раду са новим земљама чланицама из Централне и Источне Европе. Договорени су циљеви, како у вези разрешавања ургентних проблема, тако и постепеног прихватања и поступања по стандардима Европске уније.

Побољшавање спровођења политике заштите природне околине и кориштења природних ресурса веома зависи од јачања институција - утврђивања да се закони примењују и имају ефекта, подстицање система надзирања и инспекције степена загађености, и боље планирање у градовима и на регионалном нивоу, тако да физичка улагања буду ефикасна.

Сврха помоћи Европске уније је да се фокусира на активности од реалног значаја. Док студије о степену загађености и стратегијама одлагања чврстог отпада могу да буду важан део планирања, побољшања у операционализацији вођења политике заштите природне околине, углавном долазе од посебних улагања у инфраструктуру у свакој од општина или предузећа, посебно.

Практична помоћ

Ургентна пажња је посвећена "жариштима" која представљају директну претњу - попут локалне контаминације узроковане присуством тешких ковина и других споредних продуката застарелих индустрија. Због лошег руковања производним постројењима, тло је испуњено опасним концентрацијама хемикалија, угрожавајући и људе и животињски свет у непосредном окружењу, а истовремено представљају претњу подземним водама и рекама. Додељеним средствима омогућене су хитне поправке, у склопу програма "quick-start" којима су осигурани фондови како би се привукла пажња банака, међународних финансијских институција и невладиних организација. С друге стране, владама је пружена помоћ у спровођењу реформи законодавства како би се санкционисали такви видови загађења.

Дугорочна решења су, такође, обезбеђена подстицањем рада министарстава, како би деловала у правцу побољшавања квалитете воде, редуковања загађења зрака и побољшавања политике одлагања отпада. Ово грађење институција одвија се у форми подуке и пратеће подршке у виду улагања, стварања законског оквира којим би била обухваћена сва предузећа, и приватна и државна, и којим би се омогућило успешно санкционисање прекршилаца закона о заштити природне околине.

Европска унија је, исто тако, укључена у подучавање особља мањих банака и локалних органа власти о томе како набавити, посудити и надzirати употребу новца за пројекте о заштити природне околине, чиме се региону помаже да обезбеди кредитне институције попут Европске банке за обнову и развој. Ово стручно усавршавање на локалном нивоу постало је неопходно како би се премостио јаз настао када су земље престале се ослањати на све мање донације хуманитарне и ургентне помоћи и привреда окренула независности.

Распоред средстава програма КАРДС за заштиту природне околине и природних ресурса

Милион евра 2001-2004

11	Албанија
18.3	Босна и Херцеговина
10.5	Хрватска
6.3	БЈР Македонија
67.7	Србија и Црна Гора*
15.3	Регион

* Косово 35 Црна Гора 5.7 Србија 27

Имајући у виду да је регионална сарадња битна за суочавање са ризицима који представљају међудржавну претњу, посебно када се ради о загађењу вода и ваздуха, Европска унија подстиче регионалну сарадњу и међудржавне пројекте како би државни органи научили да ефикасно раде заједно.

Регионални приступ је средишњи део плана очувања бројних националних паркова и језера који обухватају гранична подручја више земаља.

Усаглашавање приоритета на регионалном нивоу било је битно средство модернизовања политике заштите природне околине и сарадња је подстицана као инструмент заједничког рада министарстава, парламената и невладиних организација широм региона. Тиме је дат прецизнији профил заштите природне околине на нивоу држава и омогућена је размена идеја у тражењу најповољнијих решења за заједничке проблеме. У исто време, подстицана је регионална солидарност и разумевање у много ширем смислу.

Европска унија, исто тако, помаже унапређењу схватања да ове мере морају да буду самофинансиране, да треба укључити одговарајуће механизме попут тарифа, опције државно-приватних партнерстава и приватизацију или концесије о закупу.

Посебним механизмима јачања допуњава се помоћ Европске уније региону. Регионални програм обнове и заштите природне околине за Југоисточну Европу (The Regional Environmental Reconstruction Programme for South Eastern Europe - REReP) омогућава побољшавање политике заштите природне околине у оквиру грађења институција, мера за подизање свести о потреби заштите природне околине у грађанском друштву, и међудржавне сарадње, и подстиче осећај хитности у оквиру регионалних обавеза и увезаности политике коју воде министарства за заштиту природне околине. Регионална мрежа искуснијих запосленика и стручњака се развија и земље сада учествују у активностима Европске агенције за питања природне околине (European Environment Agency) чиме се омогућава да прикупљени подаци буду конзистентни са нормама Европске уније. А као део стратегије за очување ресурса регионалних вода, стручни тим ДАБЛАС (Дунав-Црно море) је утврдио заједничке приоритете.

Изгледи за будућност

Обновљене привредне активности у региону, такође ће повећати и изазове заштите природне околине. Ради се о осмишљавању структура, механизма и дисциплина заштите природне околине данас како би се сутра избегле штете. Програмом КАРДС постављени су циљеви на регионалном нивоу и артикулисан је низ државних реформи које би коначно требало да се проведу. Тиме би се гарантовала здрава природна околина у региону и земљама омогућило усаглашавање са прописима Европске уније као и европским и међународним стандардима и најефикаснијом праксом.

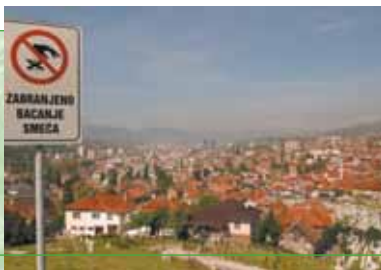
Екологија се у Босни и Херцеговини не сматра профитабилним интересом, те су питања очувања и заштите природне околине често на ниском месту листе приоритета у планирању рада Владе.

Из тог разлога, Европска унија је финансирала пројекат вредан 1,7 милиона евра који се у земљи проводи од 2003. до 2005. због подизања свести о проблемима заштите и очувања природне околине и успостављања веза заштите природне околине и одрживости привреде.

Директни циљеви су централна владина министарства надлежна за питања природне околине, али шири задатак је побољшавање координације - са другим сличним пројектима, јачање одрживе политике заштите и очувања природне околине широм Босне и Херцеговине.

Запосленим је потребна обука, политика очувања и заштите природне околине треба да се дефинише, а потребно је донети и нове законске прописе који се односе на заштиту природне околине. Зато ће пројектом бити организовано савладавање вештина и вођење студије случаја у неколико одабраних предузећа у којима је могуће приметно смањити загађења. Тиме би требало да се покаже да је могуће комбиновати успешан пословни ангажман са високим еколошким и стандардима очувања и заштите природне околине.

Резултати ће бити договори о приоритетима који се односе на очување и заштиту природне околине, боље дефинисање могућности којима то може да се постигне, уз показатеље о процени трошкова и осмишљавање посебне политике препорука. У исто време, биће осмишљене методе прецизирања јавног и институционалног профила заштите природне околине.

Излетишта у околини Сарајева, 2003.

Контакти

Канцеларија за сарадњу у пружању европске помоћи

European Commission
B-1049 Brussels
Fax: [+32 2] 296 74 82
http://www.europa.eu.int/comm/europeaid/projects/cards/index_en.htm

Главна дирекција за спољне односе

European Commission
B-1049 Brussels
Fax: [+32 2] 299 21 98
http://europa.eu.int/comm/external_relations/see/index.htm

Делегација Европске комисије у Албанији

Tirana, Rruga Donika Kastrioti - Villa n°42
Tel: [+355] 42 28 320 / Fax: [+355] 42 30 752
<http://www.delalb.cec.eu.int>

Делегација Европске комисије у Босни и Херцеговини

71000 Sarajevo, Dubrovačka 6
Tel: [+387 33] 66 60 44 / Fax: [+387 33] 66 60 37
<http://www.delbih.cec.eu.int>

Делегација Европске комисије у Републици Хрватској

10000 Zagreb, Masarykova 1
Tel: [+385 1] 48 96 500 / Fax: [+385 1] 48 96 555
<http://www.delhrv.cec.eu.int>

Делегација Европске комисије у Бившој Југословенској Републици Македонији

1000 Skopje, Marsal Tito 12
Tel: [+389 2] 312 20 32 / Fax: [+389 2] 312 62 13
<http://www.delmkd.cec.eu.int>

Делегација Европске комисије у Србији и Црној Гори

11050 Beograd, Krunska 73
Tel: [+381 11] 308 32 00 / Fax: [+381 11] 308 32 01
<http://www.delscg.cec.eu.int>

Европска агенција за реконструкцију

Главна канцеларија
54626 Thessaloniki - Egnatia 4, Greece
Tel: [+30 2310] 505 100 / Fax: [+30 2310] 505 172
<http://www.ear.eu.int>

